

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНИХ ПОГЛЯДІВ НА ПОНЯТТЯ ЛОГІСТИКИ

Резюме. Проведено дослідження сучасних визначень логістики, а також подано концепцію та методологічні аспекти логістики.

The summary. Research of modern determinations of logistic is conducted, and also conception and methodological aspects of logistic is given.

Ключові слова: логістика, концепція логістики, логістичне управління, дефініція “7R”, принципи та функції логістики.

Поширенням логістики як теоретичної концепції і практичного управлінського інструменту відбулося у підприємницькому середовищі дуже швидко. Адже, логістика є господарським мисленням, управлінською концепцією, яка характеризується системним розглядом загального підприємницького стану і, за послідовного організаційного переміщення, компетентністю у всіх пов’язаних із цим переміщенням товарів. На даному етапі розвитку ринкових відносин логістичні ідеї майже раптово були сприйняті наскрізно і безпосередньо через господарську практику.

Логістика походить від грецького слова “logistike”, що означає мистецтво обрахунків, обмірковувати. Ідеї інтеграції постачальних, виробничих і розподільчих систем, в яких би поєдналися функції постачання матеріалами та сировиною, виробництва продукції, її зберігання та процес розподілу, що виникли в ринковій економіці трансформувалися в самостійний науковий напрям досліджень і форму господарської практики – логістику [1,с.9]. В сучасній ринковій кон’юктурі логістика стала одним із привабливих слів і багатогранним поняттям.

У підприємницькій діяльності спеціалісти виділяють два принципових напрями у визначенні логістики. Один із них пов’язаний з функціональним підходом до товароруку, тобто управління усіма фізичними операціями, які необхідно виконувати при доставці товарів від постачальника до споживача. Другий напрям характеризується ширшим підходом: окрім управління операціями товароруку, він включає аналіз ринку постачальників і споживачів; координацію попиту та пропозиції на ринку товарів і послуг, а також здійснює гармонізацію інтересів учасників процесу товароруку [2,с.9].

Аналізуючи різноманітність трактувань про логістику, неважко помітити ряд аспектів, через призму яких розглядається наука. Найбільшого поширення отримали управлінські, економічні та оперативно-фінансові аспекти.

Так професор Г. Павеллек, визначаючи сутність логістики, акцентує увагу на управлінському аспекті. Логістика - це планування, управління та контроль потоку матеріальної продукції, яка надходить на підприємство, та відповідного йому інформаційного потоку, що обробляється там і залишає його.

Багато спеціалістів досліджуваної галузі, в тому числі французькі, надають перевагу економічній стороні логістики та трактують її так – “... сукупність різноманітних видів діяльності з метою отримання із найменшими затратами необхідної кількості продукції у встановлений час та у встановленому місці, де існує конкретна потреба в даній продукції” [4,с.10].

У деяких визначеннях логістики підкреслюється її оперативно-фінансовий аспект. Згідно з цим трактування логістики виходить із моменту розрахунку партнерів по справі, пов’язаній із рухом та зберіганням сировини, напівфабрикатів та готових виробів у господарському обороті з моменту оплати грошей постачальнику до моменту отримання грошей за поставку кінцевої продукції споживачу.

В інших джерелах визначення логістики знаходить відображення поглядів

спеціалістів, акцентують увагу на окремих функціях. Логістика тут зводиться до вузького кола операцій: транспортування, навантаження-розвантаження, складування і т.ін.

Як висновок, визначення логістики можна охарактеризувати як науку про стратегічне управління матеріальними, інформаційними, фінансовими та іншими потоками, від первинного джерела їх виникнення до кінцевого споживача із мінімальними витратами, пов'язаними з їх просуванням, забезпечуючи при цьому максимізацію теперішніх і майбутніх прибутків та найвищу ефективність реалізації, отже, логістика - це наука про оптимальне управління матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками в економічних адаптивних системах із синергічними зв'язками [6,с.25]. Базуючись на цьому визначенні і впливає головне завдання логістики, а саме вироблення кропіткої та обгрунтованої пропозиції, яка сприяла б досягненню її ринкової частки та отриманню переваг перед конкурентами. Одне із основних завдань логістики полягає також в утворенні інтегрованої ефективної системи регулювання та контролю матеріальними та інформаційними потоками, яка забезпечить високу якість поставки продукції [1,с.16]. Основними інструментами управління логістикою є: її бюджет як складова частина загального бюджету фірми при плануванні її господарської діяльності; показники логістики; планування номенклатури товарів методом АВС; методи досліджень операцій.

Аналіз трактувань логістики дає змогу окреслити такі загальні риси:

- часово-просторова трансформація предмета потоків (майна і вартості);
- інтеграція функцій планування, керування, організування і контролювання логістичних процесів;
- супроводження товарів потоками інформації;
- орієнтація на критерій ефекту і ринкової корисності, пов'язаної з реалізацією поставок, та критерій раціоналізації структури витрат;
- виокремлення сфери і структури предмета логістичної діяльності [4,с. 20].

Американські науковці вважають [4,с.15], що логістика вийшла за межі традиційного вузького значення та має велике значення у стратегічному управлінні та плануванні фірми. Ускладнення виробництва та загострення конкуренції вимагали більш чіткого взаємозв'язку логістики з стратегічними цілями фірм, а також активізації ролі логістики у підвищенні гнучкості фірм, їх здатність швидко реагувати на ринкові зміни.

Світовий поступ веде до тенденції простих, нерозгалужених організаційних форм і систем, а, з іншого, - вказує на те, що не існує жодних патентованих рецептів і стандартних рішень. Тому під час формування концепції логістики повинні враховуватися специфічні особливості виробництв чи підприємств. Система поглядів на вдосконалення господарської діяльності шляхом раціоналізації управління матеріальними потоками є концепцією логістики. Концепція логістики найповніше розкрита Пфолем дослідженням п'яти базових характеристик, а саме з позицій [5,с.10]:

- Мислення категоріями корисності і вартості.
- Мислення системними категоріями.
- Мислення категоріями загальних і повних витрат.
- Мислення категоріями обслуговування.

Ціллю статті є розгляд концепції та методологічних аспектів логістики. Основні характеристики концепції логістики подано на рисунку 1, а саме взаємозв'язок мислення категоріями загальних витрат та категоріями обслуговування з точки зору системного підходу.

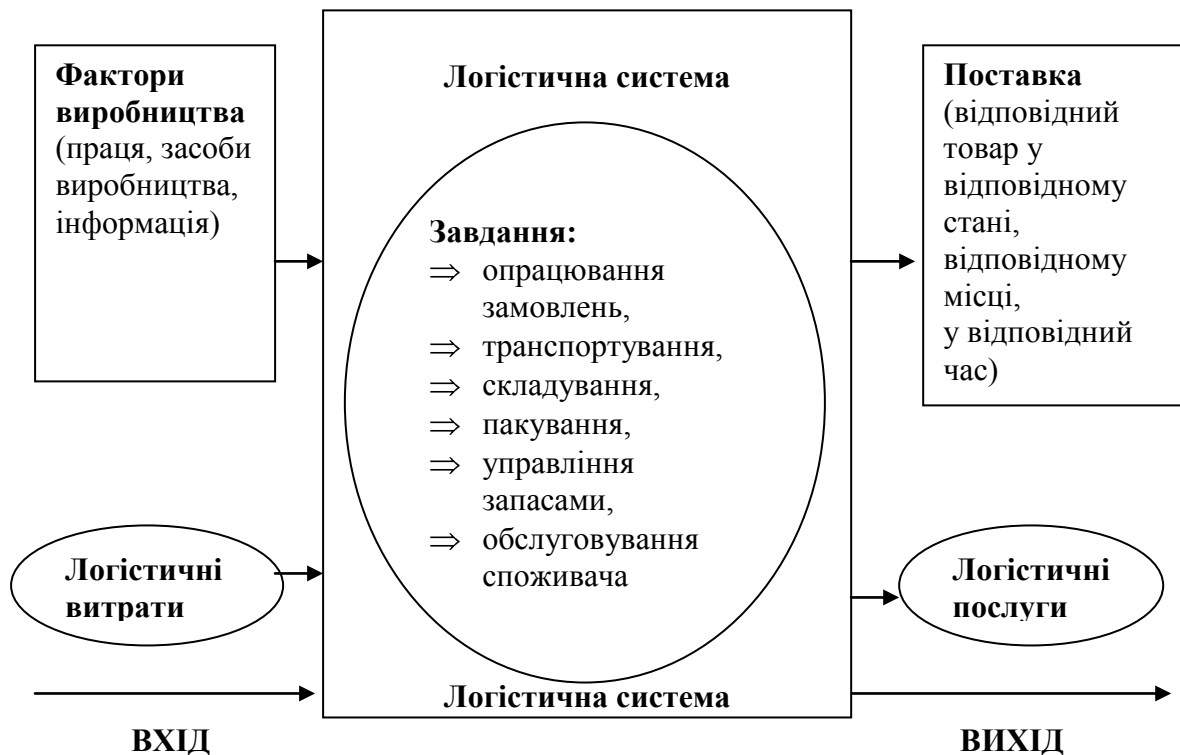

Рисунок 1.- Характеристика логістичної системи

Об'єктивною підставою створення логістичних систем є реалізація синергічного ефекту, який може проявлятися:

по-перше, у загальному прискоренні матеріального потоку, що адекватно підвищує реакції на бажання клієнтів;

по-друге, в зменшенні сукупних витрат за рахунок уникнення конфліктів часткових витрат;

по-третє, у підвищенні рівня логістичного обслуговування [5,с.11].

У сучасному ринковому просторі з'явилася низка тенденцій, що призвели до необхідності звертання до концепції логістики, а саме:

- Швидке зростання вартості транспортних послуг - у зв'язку зі зростанням цін на паливо і його дефіцитом транспорт перестав бути стабільним чинником бізнесу. Для вирішення проблем логістики, пов'язаних з транспортом, треба було не тільки здійснювати менеджмент вищого рівня, а й вирішувати проблеми на рівні політики, в багатьох країнах скасували державне регулювання транспорту, що призвело до зміни напрямків транспортної політики і на макро-, і на мікро рівні.
- Ефективність виробництва досягла максимуму – з'явилися труднощі в отриманні суттєвої додаткової економії коштів, оскільки весь прибуток фактично формувався у виробництві і фахівці спрямували свої зусилля на сферу обігу, зокрема фізичного розподілу товарів і послуг, вважаючи, що саме в цій сфері є суттєві резерви економії витрат і часу.
- Відбулися докорінні зміни у філософії товарно-матеріальних запасів – з'явилося розуміння, що запаси, крім страхування від коливань попиту і дефіциту, є чинником, що омертвляє капітал підприємства і сприяє формуванню чималих витрат.
- Асортимент товарів суттєво розширився - це є прямим наслідком маркетингової політики, спрямованої на те, щоб дати кожному споживачеві саме той товар, який йому потрібний.
- Відбулися революційні зміни у сфері виробництва комп'ютерів і комунікаційних

технологій, що сприяло здійсненню логістичного підходу, побудованого на множині елементів, які враховуються, та на оперуванні з великими обсягами даних. У логістиці працюють з таким обсягом інформації, аналізувати який без комп'ютера практично неможливо.

- Поширення коомп'ютерів і зростання їх використання у сфері бізнесу - в результаті цього у фірм з'явилася можливість систематично вивчати рівень та якість сервісу, який їм надають постачальники, та зрозуміти необхідність модернізації своїх систем розподілу. Це сприяло підвищенню вимог не тільки до постачальників і транспортних агенцій, а й до якості ресурсів, що постачаються.

- З'явилися нові, великі мережі роздрібної торгівлі і торгові системи масового продажу, такі як Wal-Mart, якими практично неможливо управляти на основі традиційного підходу та без використання комп'ютерних мереж.

Усі зазначені тенденції сприяли не тільки поширенню концепції логістики, а й активному її застосуванню в діяльності маркетингових каналів розподілу.

Логістика як вид підприємницької діяльності ставить перед собою певні цілі. Тому вибираючи концепцію логістики, необхідно визначити цілі організації логістики, зокрема:

- інтегрований огляд ланцюга логістики;
- висока маневрованість наявних ресурсів;
- формування всебічно обізнаних спеціалістів;
- створення диференційної оплати праці та забезпечення заохочень;
- скорочення виробничих циклів через систему оптимізації процесів;
- зменшення часу простоїв, упродовження, налагодження, підготовки виробництва;
- паралельність матеріальних та інформаційних потоків;
- зменшення комплексності процесів;
- зменшення числа проміжних управлінських ланок;
- оптимізація технології та техніки складування, транспортування, пакування;
- управління загальними логістичними витратами для їх мінімізації;
- впровадження інтегрованого логістико-маркетингу та логістико-менеджменту;
- впровадження системи логістичного сервісу.

Завдання ресурсного забезпечення для реалізації підприємницьких цілей є досить проблематичним. В цьому аспекті досить популярною є "дефініція логістики профанів" – дефініція "7 R" (від англ. Right – "відповідний") щоб зробити доступним відповідний продукт, відповідної кількості та у відповідному стані, у відповідному місці у відповідний час відповідному клієнтові, з відповідними витратами. У спеціальній літературі можна віднайти дефініції "5R", і "6R", і "8R", в яких, окрім названих "R", трапляється в різних комбінаціях також ознаки: "відповідної якості", з "відповідною інформацією", "відповідного асортименту". Однак в усіх названих інтерпритаціях завжди присутні такі ключові ознаки: товар, місце, час, витрати обслуговування [4,с. 13].

Принципи логістичного підходу вимагають інтеграції матеріально-технічного забезпечення, виробництва, транспорту, збуту і передачі інформації про пересування товарно-матеріальних цінностей у єдину систему, що повинно підвищити ефективність роботи у кожній із цих сфер і міжгалузеву ефективність. Логістика як комплексне управління матеріальними та інформаційними потоками має ґрунтуватись на таких принципах:

- вихідним пунктом для формування логістичних структур є орієнтація на матеріальні потоки, які взаємозв'язано проходять від постачальника через проміжні ланки (торгівля, збут) до кінцевого споживача;

- першочерговим завданням є оптимізація матеріальних потоків, підвищення їх швидкості при збереженні їх функціональних параметрів та покращення економічних результатів у процесах, що обслуговуються;
- окремі логістичні функції децентралізуються і вирішуються автономно за умови задоволення загального критерію оптимізації з відповідною ефективністю. Перевагу має системний підхід [1,с.15].

Практична реалізація методології логістики виражається через її функціональні важелі. З концептуальних позицій можна виділити такі функції логістики.

⇒ Системоутворююча функція. Логістика є системою ефективних технологій забезпечення процесу управління ресурсами. У вузькому значенні слово логістика утворює систему управління товарорухом (формування господарських зв'язків, організація пересування продукції через місця складування, формування і регулювання запасів продукції, розвиток і організація складського господарства).

⇒ Інтегруюча функція. Логістика забезпечує синхронізацію процесів збуту, зберігання і доставки продукції з орієнтацією їх на ринок засобів виробництва і надання посередницьких послуг споживачам. Вона забезпечує узгодження інтересів логістичних посередників у логістичній системі. Логістика дозволяє здійснити перехід від часткових завдань до загальної оптимізації.

⇒ Регулююча функція. Логістичне управління матеріальними і супутніми потоками спрямоване на економію всіх видів ресурсів, скорочення витрат живої й упредметненої праці на стику різних організаційно-економічних рівнів і галузей. В широкому значенні управлінський вплив полягає в підтримці відповідності поведінки частини логістичної системи інтересами цілого. Чим вищий ресурсний потенціал будь-якої підсистеми, тим більше вона у своїй діяльності повинна орієнтуватися на стратегію логістичної системи. В іншому випадку за умови припинення підсистемою визначеного, наперед заданого рівня автономності може виникнути небезпека руйнування самої системи.

⇒ Результуюча функція. Логістична діяльність спрямована на постачання продукції в необхідній кількості, у зазначений час і місце з заданою якістю (станом), за мінімальних витрат. Логістика прагне охопити всі етапи взаємодії ланцюга “постачання-виробництво-розподіл-споживання”, інакше кажучи, вона є алгоритмом перетворення ресурсів у постачання готової продукції відповідно до існуючого попиту.

Впровадження концепції логістики на підприємстві може дати такі реальні результати:

- скорочення кількості продажу, “втраченого” за відсутності запасів необхідної продукції, завдяки більш точному розміщенню запасів і контролю за ними. Тим самим досягається подвійна мета: збільшується обсяг продажу і забезпечується більш високий рівень обслуговування споживача;
- логістична система, яка спроможна швидко реагувати на ринкові зміни, може забезпечити скорочення “циклу обслуговування споживачів” і, відповідно, скорочення запасів у них. Це дає підприємству-постачальнику переваги перед конкурентами в боротьбі за свою частку ринку;
- вдало спроектована логістична система сприяє зміцненню зв'язків постачальника зі споживачем. Це може бути досягнуто шляхом інтеграції засобів доставки продукції постачальника і засобів одержання її споживачем.
- ефективні методи “фізичного розподілу” дають істотну економію витрат, що можна поширити і на споживача у формі зниження оплати за доставку продукції і т.д.;
- впровадження ефективної логістичної системи дає можливість підприємству більш успішно і прибутково конкурувати на окремих ринках.

Отже, концепція логістики – це спосіб мислення, що визначає цілі і принципи виробничо-господарської діяльності підприємства, сама ж логістика виступає при

цьому засобом дій, засобом реалізації концепції.

Якщо концепція логістики - це спрямованість ділового мислення, то логістика - це спрямованість дій у сфері бізнесу. Якщо концепція логістики - це філософія підприємства, то логістика - це система управління, об'єктивно необхідна для реалізації цілей підприємства.

Незважаючи на те, що концепція логістики з теоретичного погляду є привабливою, оскільки будується на системному підході, дві проблеми заважають її реалізації: перша - нездатність логістик-менеджерів управляти роботою в інтегрованому масштабі, що потребує суттєвої, передусім організаційної трансформації; друга - стан комп'ютерного програмного забезпечення. Розробка програмного забезпечення і конструктивне поліпшення самих комп'ютерів зробили застосування системного підходу реальнішим. Прогресивні компанії сконцентрувалися на навчанні і наборі персоналу, що володіє відповідними логістичними знаннями.

Як висновок можна зазначити, що Україна перебуває у фазі фрагментарної логістики, тобто використовують традиційно лише логістичні рішення щодо прогнозування попиту, закупівлі, планування матеріальних потреб, планування виробництв, створення запасів, складування, планування дистрибуції, транспортування, опрацювання замовлень, системи пакування, обслуговування клієнта. Значно рідше використовується логістична концепція для управління матеріальними потоками у цілісному вигляді в окремих функціональних сферах (транспортування, складування тощо) чи фазах трансформації ресурсів (постачання, виробництво, збут, рециркулювання відходів тощо), не кажучи вже про концепцію логістики в межах всього підприємства.

“Логістика” покликана необхідністю реалізації основних напрямів структурної перебудови галузей національної економіки та державного управління ними. Досягнення в галузі логістичних знань підтверджують дедалі більшу взаємозалежність виробництва і логістики. Виробництво вимагає інтенсивного впровадження логістики, оскільки її необхідність тут розглядається не тільки з суто технічного чи економіко-організаційного поглядів, але й з урахуванням соціальної сфери.

Список використаної літератури

1. Глогусь О. Логістика.- Лілея,1998. - 165с.
2. Смиринський В.В., Смиринський А.В. Основи логістичного менеджменту.- Тернопіль: Економічна думка, 2003. - 239с.
3. Кальченко А. Г. Основи логістики.- Київ “Знання”, 1999.- 133с.
4. Крикавський Є.В. Логістика.- Львів.: Вид. національного університету “Львівська політехніка”, 2004. - 447с.
5. Крикавський Є.В., Чухрай Н.І., Чернописька Н.В. Логістика: компендіум і практикум.- Київ “Кондор”, 2007.- 336с.
6. Чухрай Н. І., Патарова Р. Інновації та логістика товарів: Монографія. - Львів: Вид-во Нац.ун-ту “Львівська політехніка” - 262с.

Вівчар Оксана Іванівна:

Аспірант, Тернопільського державного технічного університету

Кафедра менеджменту у виробничій сфері

Домашня адреса: м. Тернопіль, вул. С.Будного 32/105,

Дом. телефон: 8(0352)530851

Моб.телефон: 80978307717